

УДК 658.152

Агаманчук Ю. М.

к.п.н, доц.

директор Уманської філії Київського інституту бізнесу та технологій

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ АГРОСФЕРИ

В статті наведено теоретико-методологічний аналіз дефініції «інвестиційна привабливість» підприємств агросфери України, на рівні галузі, регіону і країни. Визначено структуру елементів інвестиційної привабливості підприємства як інтегрального показника. Наведені критерії прийняття рішень щодо доцільності спрямування інвестиційних потоків в діяльність підприємств агропродовольчої сфери.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, підприємства агросфери, регіональна інвестиційна привабливість.

Постановка проблеми. Розвиток та підвищення ефективності функціонування підприємств агропродовольчої сфери в контексті їх конкурентоспроможності на світових ринках залишається однією з найбільш гострих сучасних проблем. Її вирішення здійснюється в різних напрямках, але головним є подолання несприятливого інвестиційного клімату, що склався в реальному секторі економіки України, зокрема в аграрній сфері під впливом сучасних економічних викликів. Покращення інвестиційного клімату в агропродовольчій сфері є неодмінною умовою забезпечення підприємств економічними ресурсами для активної реструктуризації даного сектору та нарощення його економічного та конкурентного потенціалу. Примножувати динаміку агропродовольчого виробництва в сучасних умовах при невідповідності його техніко-технологічного рівня вимогам сучасної світової ринкової конкуренції неможливо без трансформації структури регіональної економіки на засадах впровадження інноваційних механізмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що в основному вчені приділяють увагу фінансовим інвестиціям, хоча існує необхідність теоретико-методологічного осмислення проблем інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки, без чого неможливо досягти стабілізації й подальшого стійкого розвитку національної економіки в цілому. Розробленість проблем інвестиційної привабливості не є остаточною. В сучасних умовах потребують уточнення та доповнення науково-методичні підходи щодо розроблення стратегії і тактики інвестиційної діяльності підприємства, орієнтованої на залучення й ефективне використання реальних інвестицій. Це потребує проведення подальших

досліджень у напрямі визначення факторів, умов і показників інвестиційної привабливості підприємств.

Підвищення інвестиційної привабливості підприємств агропродовольчої сфери постійно перебуває в центрі уваги іноземних та вітчизняних учених-економістів, серед яких О. І. Амоша, Ю. М. Анісімова, І. Ю. Гришова, І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, І. П. Булеєв, В. М. Геєць, І. О. Крюкова, В. В. Кужель, Т. С. Шабатура, О. Г. Чирва, В. В. Лебедева, О. Б. Наумов, В. П. Савчук, Л. М. Худолій, П. Т. Саблук, М. Й. Малік, С. М. Шкарлет та ін. [1-11].

У сучасній економічній літературі немає чіткості у визначенні сутності інвестиційної привабливості та системи її оцінки. Так, І. О. Крюкова стверджує, що оцінка інвестиційної привабливості повинна дати відповідь на питання куди, коли і скільки ресурсів може спрямувати інвестор у процесі здійснення інвестиційної діяльності та зводить визначення інвестиційної привабливості об'єкта, в основному, до евристичних методів, пов'язаних з ранжуванням досліджуваних об'єктів на підставі оцінки спеціалістів (експертів) [2]. Отже, проблема визначення інвестиційної привабливості підприємств агропродовольчої сфери є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Формування цілей статті. Для активізації та нарощення інвестиційних потоків з усіх джерел фінансування за рахунок поживлення інвестиційної активності різноманітних господарюючих суб'єктів необхідно удосконалити весь організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення, у тому числі методичне обґрунтування оцінки інвестиційної привабливості підприємств агропродовольчої сфери.

Тому, основними завданнями статті є: здійснення аналізу понять «інвестиційна привабливість підприємства», «інвестиційна привабливість галузі», «інвестиційна привабливість регіону», «інвестиційна привабливість країни»; визначення структури інвестиційної привабливості підприємства як інтегрального показника; розроблення підходів з удосконалення всього організаційно-економічного механізму інвестування.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна привабливість може розглядатися на рівні країни, галузі, регіону і підприємства. Підприємство в цій системі є кінцевим пунктом вкладання ресурсів, де реалізуються конкретні проекти. Для стратегічного інвестора не будуть достатньо переконливими аргументи інвестування засобів, зокрема в агропродовольчу сферу, якщо розвиток цієї галузі в масштабах міжнародної економіки перебуває в кризовому стані. Також, незважаючи на окупність та дохідність проекту, ризик політичної й економічної нестабільності в державі зведе нанівець будь-які зусилля із залучення інвестицій, що спостерігається в останній час в нашій країні на тлі нестабільного геополітичного стану.

В економічній літературі існують різні підходи до визначення інвестиційної привабливості або інвестиційного клімату держави як сукупності політичних, правових, економічних і соціальних умов, що забезпечують інвестиційну діяльність вітчизняних і закордонних інвесторів. Інвестиційна привабливість країни характеризується:

а) політико-правовим середовищем (політична стабільність суспільства, наявність нормативної бази підприємницької та інвестиційної діяльності, гарантія рівності форм власності й інвестицій у перехідний період та ін.);

б) економічним середовищем (стабільність національної валюти, темпи росту інфляції, режим оподаткування і валютного регулювання, стан фондового ринку і фінансово-кредитної системи, ємність і платоспроможність внутрішнього ринку);

в) ресурсами та інфраструктурою, соціально-культурним середовищем, екологією.

У виборі галузевих напрямів інвестування, зокрема Всесвітній банк, керується такими групами чинників як критеріями для прийняття рішень:

– ринкові (розмір ринку, темп зростання його потенціалу, циклічність попиту, еластичність цін, прибутковість, диференціація продукту);

– чинники конкуренції (стан конкуренції галузевого ринку, наявність рівних конкурентів, інтенсивність конкуренції, ступінь спеціалізації конкурентів, наявність товарів-замінників, завантаження потужностей);

– бар'єри входження в галузь та виходу з неї (капіталоємність галузі, наявність каналів розподілу і доступ до них, доступ до сировинних ресурсів, захищеність з боку держав);

– взаємовідносини з постачальниками;

– технологічні фактори (рівень технічних нововведень у галузі, складність продукції і виробництва, патентно-ліцензійна ситуація в галузі, капіталоємність і наукоємність продукції);

– соціальні фактори (демографічні процеси, ступінь охоплення робітників профспілками і вплив громадських організацій, виробничі стосунки робітників із керівництвом).

Регіональна привабливість оцінюється такими чинниками, як:

– рівень економічного розвитку регіону (питома вага регіону у валовому внутрішньому продукті і національному доході, обсяг виробництва на душу населення, рівень самозабезпечення регіону основними продуктами харчування, середній рівень заробітної плати робітників, обсяг і динаміка капітальних вкладень у регіоні на душу населення, число підприємств, питома вага збиткових підприємств);

– рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону (оцінюється числом підрядних будівельних компаній, обсягом місцевого виробництва основних будівельних

матеріалів, виробництвом енергетичних ресурсів на душу населення, щільністю залізничних колій, щільністю автомобільних шляхів);

– демографічна характеристика (питома вага населення регіону в загальній чисельності жителів України, співвідношення міського і сільського населення, питома вага населення, зайнятого в суспільному виробництві, рівень кваліфікації робітників);

– рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону (питомою вагою приватизованих підприємств і підприємств з недержавною формою власності у загальній їх кількості, чисельністю підприємств з іноземними інвестиціями, банківських установ, страхових компаній, товарних бірж);

– рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.

Інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність його кількісних і якісних характеристик, які є підставою для ухвалення рішення про доцільність здійснення або залучення інвестицій, їх обсяг, джерела, структуру, термін інвестування [3].

Інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність показників фінансово-економічного стану підприємства, на основі аналізу яких потенційний інвестор може прийняти управлінське рішення щодо доцільності вкладення вільних засобів у розвиток цього підприємства без значного ризику їх втрати або неотримання очікуваного доходу на інвестований капітал [4].

Інвестиційна привабливість підприємства – це соціально-економічна доцільність інвестування на основі узгодження інтересів і можливостей інвестора та реципієнта інвестицій, яка забезпечує досягнення цілей кожного з них при прийнятому рівні прибутковості й ризику інвестицій [5].

Інвестиційна привабливість підприємства визначається як його інтегральна характеристика як об'єкта потенційного інвестування з точки зору наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання та розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, його ділової активності та рентабельності. Вона поєднує у собі дані про ступінь очікуваної дохідності, ризикованості та ліквідності потенційного капіталовкладення [6].

Інвестиційна привабливість підприємства розглядається як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки [7].

Отже, аналіз цих визначень доводить, що інвестиційна привабливість як відносна характеристика є показником, який змінюється в часі. На динаміку інвестиційної привабливості різною мірою впливають суб'єктивні й об'єктивні фактори. Перші

визначаються, головним чином, класифікацією внутрішніх процесів і характеристик досліджуваного підприємства. Об'єктивні фактори відображають вплив інвестиційного клімату в державі, податкової та кредитно-фінансової політики держави, розвитку фінансових інститутів та ін. Але спільним для всіх цих визначень є визначення та доведення доцільності інвестицій для інвестора. Запропоновані визначення інвестиційної привабливості підприємств агросфери і рівня їх інвестиційної привабливості дають змогу систематизувати процес відбору об'єктів для інвестування, які найбільше відповідають цілям інвестора, а також визначити фактори, що істотно впливають на розглянуту характеристику.

Інвестиційна привабливість підприємства як інтегральний показник включає в себе ряд підсистем:

– виробничо-технічна підсистема включає загальні показники підприємства, що характеризують масштаб і рівень використання виробничих потужностей та концентрації виробництва.

– соціально-економічна підсистема включає показники, що характеризують діяльність підприємства з погляду ринку та задоволення соціальних потреб учасників процесу виробництва. Ці показники характеризують як господарську діяльність підприємства в цілому, так і соціальний аспект. Основними показниками, що характеризують соціально-економічну підсистему, є: середня заробітна плата, чисельність виробничого персоналу, рентабельність, повна собівартість, відпускна ціна, продуктивність праці, фондвіддача та залишковий термін служби основних засобів.

– фінансова підсистема характеризує такі аспекти фінансового стану, як: фінансова стійкість, майнове становище, ліквідність, ділова активність та вірогідність банкрутства. Фінансовими показниками є: коефіцієнт зношення основних засобів, загальний коефіцієнт покриття (поточної ліквідності), коефіцієнт фінансової незалежності, оборотність власного капіталу, коефіцієнт прибутковості активів.

Оскільки інвестиційна привабливість підприємства є інтегральним показником, то це викликає складність у виборі системи факторів її оцінки, серед яких: загальна характеристика виробництва; характеристика технічної бази підприємства, технології, вартість основних засобів; номенклатура продукції, що випускається; виробнича потужність, можливість нарощування виробництва; місце підприємства в галузі; характеристика схеми управління, чисельність персоналу, його структура, заробітна плата; статутний фонд, власники підприємства, номінал та ринкова ціна акцій, розподіл пакета акцій; структура витрат на виробництво, в т.ч. за основними видами продукції, їхня рентабельність; обсяг прибутку та його використання за звітний період; фінанси підприємств; економіко-географічне положення; галузева приналежність; статус власності; інтелектуальний капітал

підприємства; діловий імідж керівництва підприємства; лояльність клієнтів; вартість бренда; положення на ринку; конкурентоспроможність підприємства; оборотність капіталу; фінансова стійкість підприємства; прибутковість (рентабельність) діяльності; платоспроможність і ліквідність; структура активів і капіталу.

Для оцінки інвестиційної привабливості можуть бути використані різні фінансові коефіцієнти. Їх склад визначається виходячи з цілей і глибини аналізу фінансового стану. Оскільки при оцінюванні інвестиційної привабливості інвестор визначає доцільність майбутнього капіталовкладення, необхідно особливу увагу звернути на раніше реалізовані інвестиційні проекти на даному підприємстві, тобто наскільки ефективно та в повному обсязі були використані інвестиційні ресурси, досягнуті показники окупності та прибутковості проектів в минулому тощо.

Крім того, інвестиційну привабливість підприємства необхідно оцінювати за сукупністю вибраних показників фінансово-економічної діяльності підприємства через співвідношення спостережуваних (фактичних) і еталонних значень, які використовуються як значення затверджених нормативів, кращих у галузі (регіоні) або серед підприємств, що порівнюються. Доцільно визначати еталон як кращий показник серед значень, які порівнюються, з урахуванням нормативних, що рекомендуються в літературі [5]. При визначенні показника інвестиційної привабливості враховуються регіональна та галузева складові інвестиційного потенціалу підприємства.

Оцінка та аналіз інвестиційної привабливості підприємства, з одного боку, це основа для розроблення його інвестиційної політики, а з іншого, можливість виявити недоліки у діяльності підприємства, передбачити заходи щодо їх ліквідації та поліпшити можливості залучення інвестиційних ресурсів. А це, у свою чергу, дає можливість інвесторам визначитися у своєму рішенні про інвестування у дане підприємство.

Висновки. Отже, досліджуючи підходи до визначення інвестиційної привабливості підприємств, необхідно пам'ятати про вплив інвестицій на забезпечення інноваційного розвитку економіки. А стан економіки, в свою чергу, впливає на рівень інвестиційної привабливості як підприємства, так і країни в цілому.

На основі проведеного аналізу в статті визначено, що інвестиційне забезпечення діяльності визначається рівнем розвитку економіки, її ефективністю і віддачею. Тому, враховуючи стан та особливості сучасної національної економіки, найголовніше місце в ресурсному забезпеченні інвестиційних процесів належить саме фінансовим ресурсам, і саме вони відіграють велику роль у реалізації визначеної стратегії розвитку країни.

Інвестиційна привабливість відіграє вагомий роль в активізації інвестиційних процесів. В умовах обмеженості ресурсів і гострої конкуренції між підприємствами за одержання

більш якісних і дешевих ресурсів, у тому числі і фінансових, на перший план виходить питання про створення в інвесторів представлення про підприємство як привабливий об'єкт інвестування – формування інвестиційної привабливості.

Список використаної літератури

1. Державний комітет статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс] / Статистична інформація. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Науменко І.О. Підвищення інвестиційної привабливості промислового підприємства / Індивідуальна робота з дисципліни «Інвестиційна привабливість підприємства» – Режим доступу: http://www.masters.donntu.edu.ua/2009/em/Naumenko_library/investucii.htm
3. Фльорко В.А. Ризик неточної оцінки інвестиційної привабливості підприємства / В.А. Фльорко // Економіка промисловості. – 2014. – № 1. – С. 107-119.
4. Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах: Моногр. / В.М. Хобта, О.Ю. Попова, А.В. Мешков; Ін-т економіки пром-сті НАН України, Донец. нац. техн. ун-т. – Донецьк, 2012. – 343 с.
5. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій / Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 № 22. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0214-98>
6. Державне агентство України з інвестицій і розвитку: офіційний сайт / Державне агентство України з інвестицій і розвитку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=212>
7. Крюкова І.О. Стратегічні імперативи розвитку агропродовольчого ринку України / І.О. Крюкова, О.В. Назаренко // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 4(14). – С. 36-42
8. Крюкова І.О. Стратегія інноваційного розвитку пріоритетних галузей аграрного виробництва / І.О. Крюкова, В.О. Непочатенко // Економіка: реалії часу. – Одеський національний політехнічний університет, 2013. – № 4(9). – С. 133-142.
9. Kuzhel V. The theoretical basis of investment support of the development of the enterprises of agro food sphere. / V. Kuzhel// Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Науковий збірник. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 1(72). – С. 144-149.
10. Гришова І.Ю. Вплив інституціональної структури на розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств / І.Ю. Гришова, В.О. Непочатенко // Економіка:

реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 2. – С. 47-51. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>

11. Гришова І.Ю. Соціальні інвестиції як інструмент реалізації соціально-орієнтованого бізнесу / І.Ю. Гришова, Т.С. Шабатура// Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Економіка і менеджмент". Випуск 4, 2014. – С.183-187.

АТАМАНЧУК Ю. Н. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ АГРОСФЕРЫ

В статье представлен теоретико-методологический анализ дефиниции «инвестиционная привлекательность» предприятий агросферы Украины на уровне отрасли, региона и страны. Определена структура элементов инвестиционной привлекательности предприятия как интегрального показателя. Приведены критерии принятия решений о целесообразности направления инвестиционных потоков в деятельности предприятий агропродовольственной сферы.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, предприятия агросферы, региональная инвестиционная привлекательность.

ATAMANCHUK Y. N. INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF ENTERPRISES OF AGROSPHERE

The article presents the theoretical and methodological analysis of the definition of «investment attractiveness» of enterprises of agrosphere of Ukraine at the level of industry, region and country. The structure of elements of investment attractiveness of enterprise is certain as an integral index. The brought criteria over of making decision in relation to expediency of aspiration of investment streams in activity of enterprises of the agri-food sphere.

Keywords: investment attractiveness, investment climate, enterprises of agrosphere, regional investment attractiveness.